

Omgevingsagenda 'Stedelijk netwerk Stedendriehoek'

DOEN!
VAN ONBEWUST NAAR BEWUST
CLEANTECH REGIO DOOR:

-
 keus Cleantech
Regio ondersteunen
-
 een betrokken
partner zijn
-
 partijen
verbinden
-
 vliegwielprojecten
aanjagen en
ondersteunen

Omgevingsagenda 'Stedelijk netwerk Stedendriehoek'

Een goed vestigingsklimaat is een belangrijke troef van de regio Stedendriehoek. De regio is goed bereikbaar en ligt in het unieke landschap van de Veluwe, Salland, Achterhoek en IJsselvallei. De voordelen van stad, dorp en platteland worden hier gecombineerd. Maat en schaal zijn overzichtelijk en sociale betrokkenheid is groot. De intrinsieke waarden van de Stedendriehoek zijn de schone en groene leef- en werkomgeving. Deze unieke waarde willen we behouden, verder versterken en gebruiken om meer 'kleur' aan de regio te geven. We gaan dit doen door Cleantech¹ Regio te versterken en uit te bouwen.

Samen Cleantech Regio versterken en uitbouwen

Stedendriehoek is een concentratiegebied van tal van innovatieve bedrijven, die technologie, processen en producten ontwikkelen, waar het milieu beter van wordt. Die schone technologie noemen we Cleantech. Maar Cleantech Regio is meer dan dat. Door de focus op schone bedrijvigheid in combinatie met het aantrekkelijke woon- en leefklimaat, ontstaat een beter vestigingsklimaat dat een flinke boost kan geven aan de economie. De opgave is om dit waar te maken. De ambitie van de Stedendriehoek om in 2030 energieneutraal te zijn, is daarvoor een belangrijke motor. Maar die motor loopt de komende jaren niet vanzelf.

Reden dus voor de regio Stedendriehoek, Strategische Board Stedendriehoek en de provincie Gelderland om het initiatief te nemen samen deze agenda te ontwikkelen waarbij we inzetten op:

- Versterken van de economie door in te zetten op innovatie, het toepassen en ontwikkelen van cleantech oplossingen en een circulaire economie;
- Versterken van de schone en groene leef- en werkomgeving.

Dit doen overheid, onderwijs en ondernemers (de 3 O's) door samen te werken en te verbinden binnen en buiten de regio. De provincie Overijssel zien we daarbij ook nadrukkelijk als samenwerkingspartner. Net als partners die zich bijvoorbeeld verbinden binnen de Energie en Milieutechnologie sector.

Cleantech Regio is de paraplu waaronder ondernemers, onderwijs en overheden elkaar steeds beter weten te vinden en te inspireren.

Vanuit de wens het goede te behouden en verder te versterken is de realisatie van Cleantech Regio de gekozen koers.

Er ligt een stevige ambitie. Voor de realisatie daarvan zijn sterke partijen nodig. Een aantal daarvan meldt zich nu al. Er zijn verschillende initiatieven vanuit het bedrijfsleven en de samenleving die bijdragen aan het uitbouwen van Cleantech Regio. Zo wordt vanuit de Strategische Board een Cleantech Agenda opgesteld. Die richt zich op concrete business cases die bijdragen aan Cleantech Regio.

---

¹ Cleantech is een verzamelnaam voor vormen van technologie die bijdragen aan een schoner milieu en/of zorgen voor energiebesparing.

Cleantech is geen economische sector, maar een term die slaat op producten, processen en diensten die operationele prestaties verbeteren. Dit door vergroting van de productiviteit en efficiëntie terwijl kosten, energieverbruik, vervuiling of afval worden gerecycled. Hierbij wordt het gebruik van grondstoffen en energie op een duurzame wijze worden toegepast met het oog op een minimale impact op het milieu.

Het is de kunst om de juiste partners aan deze gezamenlijke agenda te verbinden, zodat energie, creativiteit, doorzettingskracht en investeringen loskomen. We willen aansluiten bij goede initiatieven en deze met elkaar verbinden en opschalen om daarmee vaart te maken. Daarvoor is het nodig successen te laten zien en te delen. 'Be good and tell it'. De Stedendriehoek is zichtbaar, wordt herkend en erkend, waardoor samenwerking binnen en buiten de regio tot stand komt.

Stip op de horizon

Voor de realisatie van Cleantech Regio, als stip op de horizon, hebben we in deze omgevingsagenda een aantal ambities benoemd.

1. In 2030 is de Stedendriehoek energieneutraal. Om dit te bereiken spannen we ons in om een schaa sprong te bereiken. Bij ieder initiatief wordt vastgesteld wat de bijdrage is aan de ambitie Cleantech Regio. We investeren in ontwikkelingen die het meest bijdragen aan het behalen van die doelstelling. Daarom zetten we in op zonnepanelen, besparingen, het benutten van restwarmte en wind. Het winnen van de Eo-Wijersprijsvraag is daarbij een extra steun in de rug.
2. We investeren in binnensteden en dorpskernen om het vestigingsklimaat voor mensen en bedrijven versterken. Daarbij leggen we prioriteit bij plekken die door leegstand of verloedering het functioneren van steden en dorpskernen bedreigen. We zetten in op levendige steden en kernen door het realiseren van een goed verblijfsklimaat. We willen Cleantech bedrijven behouden en aantrekken. Daarbij past een 'rode loper aanpak' en een gezamenlijk acquisitiebeleid.
3. We realiseren een schoon mobiliteitssysteem. We blijven werken aan een goede bereikbaarheid. Vanuit de mobiliteitsagenda zijn er diverse projecten in uitvoering om dit nog te verbeteren. Het combineren van de mobiliteitsagenda met de omgevingsagenda leidt tot meer en krachtiger initiatieven inzake het realiseren van een schoon en duurzaam mobiliteitssysteem.
4. We zetten in op innovatie. Bedrijven zien dat hun prestaties verbeteren door het vergroten van de productiviteit en efficiënter werken waarbij zij energieverbruik en afval verminderen. De transitie naar een energieneutrale regio vraagt om nieuwe toepassingen en producten. Daarvoor bundelen we die krachten, kennis en kunde die leiden tot nieuwe verdienmodellen. Kennisuitwisseling is nodig, zowel binnen als buiten de regio. Daarvoor participeren partners in de Stedendriehoek in (inter)nationale kennisnetwerken waarbij zij een duidelijke positie innemen en waarde toevoegen. Met het oog op cleantech ligt een verbinding met de universiteiten van Wageningen en Twente voor de hand.
5. Het beschikken over goed gekwalificeerd personeel is een basisvoorwaarde voor bedrijven om goed te kunnen presteren. De aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt kan beter. Het akkoord van Beekbergen geeft hier invulling aan. Daarbinnen leggen we de prioriteit op Cleantech.
6. We willen van onbewust Cleantech Regio naar bewust Cleantech Regio. De Stedendriehoek is zichtbaar, wordt herkend en erkend.

Quote

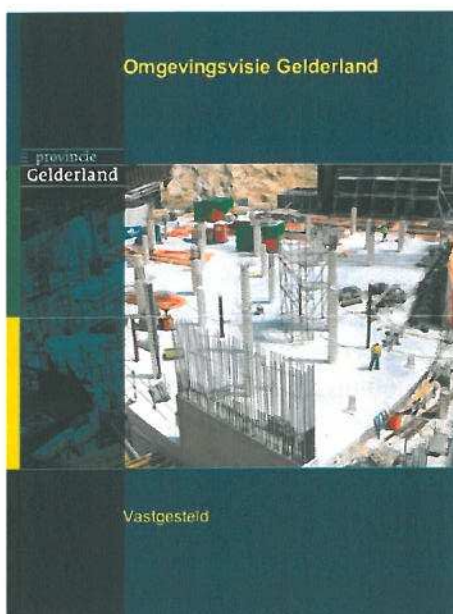
'Wageningen is landbouw. Twente is techniek. Amsterdam is de zuidas. Maar wat is de Stedendriehoek? Wat kenmerkt onze regio, wat is onze dominante sector waarmee wij ons op de kaart kunnen zetten? Wij zijn een Cleantech Regio, of eigenlijk dé Cleantech Region.

'Want wat we hebben zijn veel ketenpartners bij elkaar; maakbedrijven, vastgoed, logistieke bedrijven, grondstofbedrijven, waterzuivering. En waar we óók uniek in zijn is duurzaamheid. We hebben al de '100 duurzame bedrijven' benoemd en elke gemeente binnen de Stedendriehoek is al bezig om een eigen energicoöperatie op te richten. Dat maakt ons de Cleantech Region.'

Jack Pieterse

Directeur Smurfit Kappa Zedek, bestuurslid VNO-NCW Stedendriehoek en bestuurslid Stedendriehoek Innoveert

Aanleiding

Op 9 juli 2014 stelden Provinciale Staten van Gelderland de Omgevingsvisie vast. Uit de omgevingsvisie volgt een concrete vertaling voor zes gebiedsgerichte opgaven. Eén daarvan is de opgave voor het stedelijk netwerk van de Stedendriehoek. Voor de vertaling van deze opgave naar een omgevingsagenda hebben Regio, Strategische Board en Provincie elkaar gevonden door in co-creatie samen te werken.

Er was al veel werk verzet. De regio Stedendriehoek doorliep een proces van "re-inventing". Dat leidde tot een nieuwe werkwijze en een nieuwe agenda (zie bijlage 1). Een agenda die om nadere concretisering vraagt, samen met partners. De Agenda Stedendriehoek is daarmee zowel het ontwikkelingskader voor de WGR regio Stedendriehoek, als voor de Strategische Board Stedendriehoek. Daarin werken onderwijs, ondernemers en overheid in de regio samen.

Beide sporen komen mooi samen in deze Omgevingsagenda met de gebiedsopgave voor het stedelijk netwerk van de Stedendriehoek.

Verschillende agenda's en het nut daarvan

Zowel de Omgevingsvisie als de Agenda Stedendriehoek hebben al veel energie opgeleverd en er wordt hard gewerkt aan de uitvoering. Binnen de Stedendriehoek hebben verschillende agenda's daartoe een eigen rol en betekenis.

De Agenda Stedendriehoek is het gezamenlijke vertrekpunt voor activiteiten vanuit de Strategische Board en de regio Stedendriehoek. Centraal staat het verbeteren van het vestigingsklimaat. Dit gebeurt vanuit de perspectieven leefomgeving, bereikbaarheid, innovatie en sociaal kapitaal. Hieraan wordt gewerkt aan verschillende tafels en in werkgroepen (zie ook bijlage 1).

Vanuit de Strategische Board wordt gewerkt aan de **Cleantech Agenda**. Deze agenda voor de middellange termijn is vooral gericht op het verzamelen van data en het ontwikkelen van concrete business cases. Deze agenda richt zich vooral op het versterken van de economische basis van Cleantech Regio.

De **Omgevingsagenda** bestaat uit opgaven die vaak ook onderdeel zijn van een van de andere agenda's, maar die extra inspanning vragen. Het betreft onderwerpen die bijdragen aan het versterken en uitbouwen van Cleantech Regio en waarbij Regio, Provincie, Strategische Board en partners elkaar nodig hebben voor de realisatie ervan. Inhoudelijk gaat het over onderwerpen die *extra inzet* vragen, bovenop de al lopende activiteiten. En die door de complexiteit van het vraagstuk om focus en bundeling van krachten vragen.

Voor de uitvoering van de Omgevingsagenda zal dan ook zo veel mogelijk worden aangesloten bij bestaande tafels en werkgroepen.

Het is geen vast gegeven voor welke projecten en opgaven extra inzet nodig is. De Omgevingsagenda is geen statische agenda, maar een dynamische. Afhankelijk van de dynamiek kunnen er projecten vervallen en ook nieuwe projecten ontstaan.

Meedoen

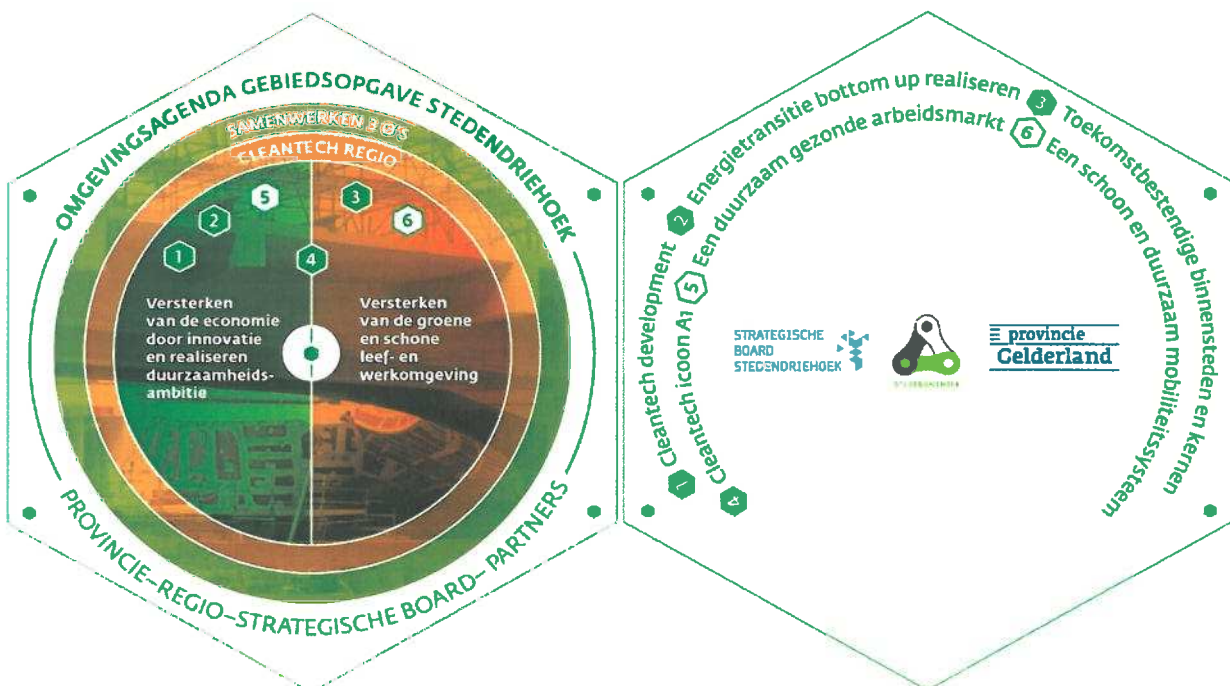
Voor iedereen die meedoet, moet halen en brengen in evenwicht zijn. Dat betekent wisselende coalities en samenwerkingsverbanden (flexibel), maar ook voldoende massa en doorzettingskracht om verder te komen. Er ligt een grote ambitie waarvoor sterke partijen nodig zijn als het gaat om realisatie. Aan het verbinden van partijen aan de opgave wordt in de komende periode verder gewerkt, waarbij we op zoek gaan naar energie in de samenleving (bottom up).

Proces

Het proces is gestart met het ophalen van thema's (rode draden) door drie procesmanagers namens de Strategische Board, Regio Stedendriehoek en provincie Gelderland. Hiervoor hebben zij diverse documenten geraadpleegd en de nodige gesprekken gevoerd met sleutelfiguren vanuit de Regio, de Provincie en partners. Dit resulteerde in een 'bierviltje', waarop de centrale opgave is samengevat.

Het bierviltje is in verschillende overleggen met bestuurders en stakeholders getoetst op draagvlak. In een werkconferentie met vertegenwoordigers uit de verschillende overheden, ondernemers en onderwijs is het bierviltje geconcretiseerd. In een bestuurlijke "benen op tafel" overleg van bestuurders uit het DB van de Regio, Gedeputeerde Staten en Strategische Board is geconcludeerd dat de contouren van de agenda de moeite waard zijn om verder uit te werken tot een gezamenlijke omgevingsagenda. De uitwerking is gedaan door vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, overheden en onderwijs.

Dit heeft een aantal vliegwiel- en onderzoeksprojecten opgeleverd waarmee de Stedendriehoek het verschil gaat maken. Deze Omgevingsagenda is geen statische agenda. Dat betekent dat er projecten op en af gaan. Aan de projecten die we in deze agenda noemen wordt door alle partners prioriteit toegekend en kunnen in 2015 tot resultaat leiden. Deze worden hierna nader aangeduid en zijn ook gevisualiseerd op het tweede bierviltje.

Op weg naar uitvoering

De realisatie van de agenda vraagt betrokkenheid, doorzettingsvermogen en langdurige aandacht. Er gebeurt gelukkig al veel in de Stedendriehoek. Om de omgevingsagenda versneld in uitvoering te brengen, hebben we vliegwielprojecten benoemd. De vliegwielprojecten zijn bedoeld om de beoogde ontwikkeling op gang te brengen en vervolgens te versnellen, zodat de stip op de horizon daadwerkelijk binnen handbereik komt. De vliegwielprojecten zijn daarom de kern van de focus en tevens versnelling die de Omgevingsagenda met focus op Cleantech Regio te realiseren.

Daarnaast zijn er twee onderzoeksprojecten. Daarvoor wordt beoordeeld of de betreffende initiatieven voldoende bijdragen aan het realiseren van onze doelstellingen, welke het meest toevoegen en/of voor welke voldoende draagvlak is. Dit onderzoek moet uitwijzen of voor de realisatie de status van vliegwielproject noodzakelijk is.

De meeste vliegwielprojecten zijn nu nog vrij abstract. We starten daarom met het aanscherpen van de projecten. Om de vliegwielen hun werk te laten doen is veelal een combinatie van onderzoeken, ondernemen, verbinden en communiceren nodig.

In de loop van de tijd zullen er projecten bij komen en afvallen. Het overzicht van vliegwielprojecten is daarom niet limitatief.

1 - Vliegwielproject Cleantech Development

Op dit moment lopen er diverse goede initiatieven op het gebied van:

- Kennisvalorisatie: Cleantech center, Startersondersteuning bij onderwijsinstellingen, TechniCampus en KIEMT RADAR
- (open) innovatie: Stedendriehoek Innoveert, KIEMT
- branding en acquisitie: tafel onderscheidt, diverse gemeenten
- Incubators: TechniCampus in Deventer, Zwitsallocatie in Apeldoorn en Cleantech Centre in Zutphen.

De opzet is te komen tot een gezamenlijke programmering rondom clustervorming, business case ontwikkeling en uitvoering, branding en acquisitie waarbij de coördinatie vanuit één centrum plaatsvindt. De wijze waarop de 'Cleantech Regio Development' vorm krijgt (van netwerk samenwerking aan de ene kant van het spectrum tot een eigenstandige organisatievorm aan de andere kant) wordt het komend jaar onderzocht. Het doel is te komen tot bundeling binnen de Stedendriehoek en te verbinden buiten de regio. De volgende deelprojecten worden vanuit de samenwerking opgepakt:

1a. In het project "Circulaire economie accelerator" worden bedrijven gezocht die binnen hun keten samenwerking aan willen gaan met ander bedrijven met als doel het grondstoffen-, water- en energieverbruik in het productieproces te reduceren en die hierin een voortrekkersrol willen spelen. Op dit moment zijn er 8 productmarktcombinaties gedefinieerd. Binnen het concept van 'De nieuwe Hanze' worden er verbindingen gelegd tussen leveranciers en producenten op (inter-)nationaal vlak.

1b. Verduurzaming en energiebesparing gebouwde omgeving (bouw- en installatiebranche) in coproductie met aanjaagcentrum energie

1c. Ontwikkelen Smart industries (aanjagen digitalisering en toegepaste ICT, Lean manufacturing en energiebesparing)

1d Onderzoeken van de haalbaarheid van een fysieke plek waar open innovatie gestimuleerd wordt (Cleantechcampus)

1e. Onderzoeken op welke wijze de economische ontwikkeling rond vliegveld Teuge mogelijk is en de beoogde cleantech ontwikkeling kan versterken

1f. Het uitbouwen van de samenwerking met kennisinstellingen buiten de regio teneinde de innovatiekracht en economische impulsen te versterken. Deze verkenning richt zich in ieder geval op de WUR (Wageningen University & Research centre) en de Universiteit Twente.

1G. Uitvoeren rode loper en acquisitie beleid Cleantech. Hiervoor wordt een acquisitie en profileringsplan opgesteld voor nieuwe bedrijven. We maken afspraken over hoe nieuwe bedrijven worden ontvangen en gefaciliteerd (rode loper). De realisatie van één loket voor acquisitie van cleantech bedrijven in de regio en het opstellen van bidbooks is een serieuze optie. De bestaande ecosystemen en bedrijven Cleantech worden in beeld gebracht. Ook voor hen realiseren we een rode loper. Hierin worden de krachten van overheid en bedrijfsleven gecombineerd.

2 - Vliegwielpoject Energietransitie bottom up realiseren

De tafel energietransitie i.o. krijgt de opdracht de energietransitie in de regio Stedendriehoek te versnellen door:

- Het ondernemen van gerichte impulsen ter versterking van de infrastructuur voor versnelling en energietransitie.
- Creëren van toegevoegde waarde doordat goede lokale initiatieven opgeschaald worden.

De tafel legt verbindingen voor het inbrengen van kennis en kunde met bestaande organisaties zoals KIEMT. De volgende deelprojecten worden opgepakt, waarbij het voorgestelde aanjaagcentrum de rol heeft partijen, kennis en financiële stromen te verbinden.

De volgende deelprojecten zijn aan de orde:

2a. initiatieven op het gebied van besparen en produceren door te belonen, versterken, faciliteren (ook ruimtelijke randvoorwaarden realiseren), contracteren, uitvoeren en beheren.

Op dit gebied lopentwee projecten waarvan we het de moeite waard vinden om de opschaalbaarheid te onderzoeken en te realiseren bij positieve uitkomst:

- MKB energiebesparingscan gericht op bewustwordings-, besparings- en financieringsadviezen voor MKB bedrijven (Europese middelen)
- Deventer woningabonnement gericht op energiebesparende en opwekkende maatregelen aan particuliere woningen (investeringen worden uit de besparingskosten betaald, financiering onder gunstige voorwaarden maakt het project eerder haalbaar).

2b. Realiseren van bottom up projecten door particulieren en bedrijven. Daarvoor wordt concreet een shareholder model voor wind- en zonprojecten uitgewerkt en toegepast. Mocht deze bottom-up benadering tot onvoldoende resultaat leiden, dan kan een situatie ontstaan dat een meer top-down aanpak nodig is en er locaties voor windturbines worden aangewezen.

2c. Realiseren energie neutrale bedrijventerreinen. Een eerste stap is het uitvoeren van een pilot op het A1 bedrijvenpark en Kloosterlanden in Deventer. Bij succes wordt deze aanpak opgeschaald

2d. Realiseren energie neutrale wijken. Een eerste stap is het uitvoeren van de pilot Kerschoten energieneutraal. Bij succes wordt dit project opgeschaald. Corporaties zijn bij deze aanpak spin in het web. Gemeenten en woningcorporaties maken hierover samen prestatieafspraken. Uitvoering wordt aangestuurd door een consortium (publiek/privaat).

2e. Stimuleren deelname en uitwerking Eo Wijersprijsvraag. Medio september 2015 beschikt de regio over een brede waaier aan ontwerpen die tevens inzicht geven welke coalities aangaan moeten worden om een haalbare business case te ontwikkelen.

2f. In het aanbestedingsbeleid van de overheid worden Cleantech doelstellingen opgenomen in de aanbestedingsvoorwaarden van partijen en de regio Stedendriehoek. Daarbij wordt een koppeling gemaakt met het project 'ondernemend aanbesteden' vanuit de Strategische Board. Er wordt een instrumentarium ontwikkeld. Denk aan voorbeeld aanbestedingsartikelen die ingebracht kunnen worden in bestaande aanbestedingsregelingen van partijen.

2g. Overheid als launching customer, gemeenten ontwikkelen gezamenlijk beleid om op basis van het EMVI principe aan te besteden. Bij alle initiatieven wordt de vraag gesteld hoe kan worden bijgedragen aan Cleantech Regio.

3 - Vliegwielproject

Toekomst bestendige binnensteden en dorpskernen

Toekomstbestendige binnensteden en kernen zijn van levensbelang voor de aantrekkelijkheid van de regio. Bij de realisatie van Cleantech Regio is duurzame (her)ontwikkeling randvoorwaardelijk. De volgende deelprojecten worden vanuit de samenwerking opgepakt:

3a. Strategische interventie leegstaand vastgoed en herontwikkelingslocaties.

De omvang en het structurele karakter van leegstand in bepaalde delen van de regio leidt tot een neerwaartse spiraal in het vestigingsklimaat en heeft ook maatschappelijke gevolgen. Strategisch ingrijpen in de vastgoedmarkt door de overheid in samenwerking met eigenaren is noodzakelijk. Daarvoor worden regionaal cruciale plekken in beeld gebracht waar actie nodig is. Er wordt een instrumentarium ontwikkeld. Denk daarbij aan afspraken bij (inter-)gemeentelijke verplaatsingen over verantwoordelijkheid voor vrijkomende locatie (statiegeld), bepalen mogelijkheden en noodzaak voor strategische interventie en het koppelen met andere beleidsdoelen (natuur, landschap, kunst, recreatie etc.).

3b. Kwalitatieve Programmering.

Cleantech Regio uit zich in een duurzame uitstraling en een bijpassende kwalitatieve programmering. Daarbij wordt aangesloten bij de Woonagenda Stedendriehoek en de initiatieven van de Tafel Woonkwaliteit. Binnen de programmering krijgen de essentiële herontwikkelingslocaties prioriteit. Dit zijn binnensteden en kernen en de stadsassen die de verbinding vormen met het (inter-)nationale wegennet. De kwalitatieve programmeringsconsequenties voor de overige locaties worden in beeld gebracht. Een aandachtspunt daarbij is de aansluiting van de programmeringssystematiek vanuit de provincies Overijssel en Gelderland.

3c. Versterken levendige binnensteden en actieve dorpskernen.

Door een verbetering van het verblijfsklimaat, onder meer door de aanpak van de openbare ruimte, bereikbaarheid van voorzieningen en het stimuleren van meer levendigheid. In een actieprogramma wordt bepaald waar de prioriteiten liggen voor een regionaal compleet voorzieningenpakket.

4 - Vliegwielproject

Cleantech icoon A1

De zone rondom de A1 wordt ontwikkeld tot een icoon van duurzaamheid ("etalage Cleantech Regio"). Leidend voor de inpassing van de A1 is het opwekken van duurzame energie, schone technologie, duurzaam watergebruik, versterking landschap en het recreatief toeristisch opwaarderen van de A1 zone. De volgende deelprojecten worden vanuit de samenwerking opgepakt:

4a. initiatieven verbinden. Diverse partijen tonen zich betrokken bij de ontwikkeling van de A1, maar vinden op dit moment geen platform waar ze met hun plannen en ideeën terecht kunnen. Wij willen deze initiatiefnemers met elkaar verbinden. Denk hierbij bijvoorbeeld ook aan de aanpalende bedrijventerreinen (Ecofactorij en bedrijvenpark A1). Hier lopen al diverse initiatieven op het gebied van energie die 'zichtbaar' zijn of moeten worden vanaf de A1.

4b. De verbinding van de A1 met de binnensteden via de stadsassen krijgt prioriteit qua verduurzaming en programmering.

5 - Onderzoeksproject Naar een duurzaam gezonde arbeidsmarkt

Met het Akkoord van Beekbergen hebben ondernemers, onderwijs- en onderzoeksinstituten en overheden in de regio Stedendriehoek zich verbonden aan een viertal doelstellingen op het terrein van de arbeidsmarkt:

- de laagste werkloosheid van Nederland
- alle vacatures goed en snel vervuld
- iedereen een startkwalificatie
- ook mensen met afstand tot de arbeidsmarkt actief

Met het vliegwielproject 'Naar een duurzaam gezonde arbeidsmarkt' brengen we mogelijkheden in kaart om de projectmatig getinte samenwerking van het Akkoord van Beekbergen om te bouwen tot een structurele samenwerking tussen de partners op het vlak van onderwijs en arbeidsmarkt. Door het aanjagen van de (door)ontwikkeling van bestaande of nieuw gerealiseerde werkvormen:

- De ontwikkeling van het (regionaal) werkbedrijf; de uit de nieuwe participatiewet voortvloeiende samenwerking tussen UWV, gemeenten in de arbeidsmarktregio Stedendriehoek en Noord-Veluwe en werkgevers/werknemersorganisaties richt zich met name op mensen met enige afstand tot de arbeidsmarkt; de uitdaging is om redenerend vanuit de vraag van het bedrijfsleven zoveel mogelijk mensen in reguliere banen terecht te laten komen, danwel langs andere wegen (maatschappelijk) te activeren; hierin vinden onder andere de 'Scoort projecten' een onderdak;
- De (door)ontwikkeling van de bestaande werkgeversplatforms Werkend Stedendriehoek en Veluwe Portaal tot een effectief Transitienetwerk voor de transfer van werk naar werk van werknemers, ter bevordering van de flexibiliteit en arbeidsmobiliteit in onze regio;
- De ontwikkeling van het Matchpoint Stedendriehoek; het (digitale) loket waarbij vraag en aanbod op gebied van stageplekken, leer-werk-plekken, BBL en mobiliteitsvragen vanuit werkgever, werknemer, onderwijs of student/leerling aan elkaar gekoppeld worden; hierin vinden o.a. Projecten als Apeldoorn Stagestad een onderdak.

Genoemde werkvormen zijn inmiddels in ontwikkeling. Onderzoek zal moeten uitwijzen of met deze set aan werkvormen in voldoende mate is geborgd dat we onze doelstellingen halen, of dat daar nog additionele werkvormen of interventies voor noodzakelijk zijn. Tevens zullen een aantal governance en mogelijke financieringsvraagstukken in kaart moeten worden gebracht.

Dit onderzoek moet uitwijzen of voor de realisatie de status van vliegwielproject nodig is.

6 - Onderzoeksproject Naar een schoon en duurzaam mobiliteitssysteem

Met de deelname aan het rijksprogramma 'Beter Benutten Vervolg' geeft de regio krachtig invulling aan het schoner en duurzamer maken van de mobiliteit in de regio. Toch liggen er op het vlak van mobiliteit in de nabije toekomst meer kansen om de Cleantech Regio nog meer te profileren en versterken. Voor een deel zit dat in het verder uitbouwen van reeds in gang gezette ontwikkelingen, soms door het oplossen van bestaande knelpunten of het toepassen van product- en/of marktinnovaties. Het onderzoek heeft betrekking op de volgende onderdelen:

- Het verder uitbouwen van de fietsruggengraat; realisatie van andere tracés zoals Deventer- Zutphen, Apeldoorn-Dieren en Apeldoorn-Epe;
- Het krachtig bevorderen van de totstandkoming van elektrische stadsdistributie (in Zutphen en Deventer), gekoppeld aan een daarop afgestemd toegangsregime voor binnenstad, experimenten in de vorm van living labs en truckspotting teneinde verladings/vervoerders te verleiden tot andere manieren van distributie;
- Het versterken van de leefbaarheid in de kernen aan en verbeteren van de doorstroming zoals op de N786; hier loopt de komende maanden een verkenning naar de mogelijkheden tot verbetering;
- Verdere toepassing van E-mobility oplossingen, in het verlengde van eerdere experimenten zoals in Lochem en ook aangedragen in de Cleantech Agenda vanuit het bedrijfsleven (marktinnovatie);
- Slim en gericht aanbesteden van de basismobiliteit in en om de regio, waarbij zo veel mogelijk wordt aangesloten bij de cleantech doelstellingen;

Onderzoek moet uitwijzen of de genoemde initiatieven voldoende bijdragen aan het realiseren van onze doelstellingen, welke het meest toevoegen bijdragen en voor welke voldoende draagvlak is. Dit onderzoek moet uitwijzen of voor de realisatie de status van vliegwielproject noodzakelijk is.

Uitvoeren Communicatiestrategie Cleantech Regio Stedendriehoek

Voor het optimaal benutten van de kansen die Cleantech Regio ons biedt, moeten we een stap zetten van onbewust Cleantech naar bewust Cleantech, daarvoor is inmiddels een communicatieplan vastgesteld in de Strategische Board.

Uitvoering geven aan deze strategie is een belangrijke voorwaarde om de partijen te verbinden aan deze agenda. We zien dit niet als een vliegwielproject, maar als een randvoorwaarde die ingevuld moet worden om succesvol te kunnen zijn.

Sturing

De Omgevingsagenda is de gezamenlijke uitvoeringsagenda van regio, board en provincie. Daarom zal de aansturing en (bewaking van) de uitvoering ook gezamenlijk plaatsvinden. We vinden het belangrijk om de sturing zo eenvoudig mogelijk te houden. Dit betekent dat we:

- Zo veel mogelijk gebruik maken van bestaande gremia (zoals de tafels);
- Zo veel mogelijk aansluiten bij bestaande besluitvormingsstructuren (zoals GS, Board en DB van de regio).

Voor een goede uitvoering van de omgevingsagenda is het nodig dat ieder vliegwielproject een trekker / projectleider kent. Vanuit iedere partij is er een opdrachtgever. Vanuit de regio en de Board is dat de secretaris en vanuit de provincie

Gelderland de programmaleider. Streven is dat ook de provincie Overijssel mede opdrachtgever is. De opdrachtgevers stemmen eens per kwartaal de inhoud en voortgang af. Voor de borging van de samenhang qua inhoud en proces wordt een coördinator Omgevingsagenda aangesteld. Deze treedt op namens de drie partijen c.q. opdrachtgevers.

Twee keer per jaar vergadert een delegatie vanuit de Board, het DB van de regio gezamenlijk en vormen dan het bestuurlijk overleg Omgevingsagenda. De opdrachtgevers bereiden samen met de coördinator het bestuurlijk overleg voor.

Status en Statuur

De omgevingsagenda kent op dit moment nog geen formele status. Het concept van de Omgevingsagenda is besproken in de Strategische Board, Gedeputeerde Staten van Gelderland en de Bestuurlijke Carrousel van de regio.

Gemaakte opmerkingen zijn verwerkt in de voorliggende versie voor deze consultatie.

Wij beogen wel dat de statuur van de Omgevingsagenda al het nodige teweeg brengt. Het is daarom ook de kunst om de juiste partners aan deze gezamenlijke agenda (in wording) te verbinden waarmee energie, creativiteit, doorzettingskracht en investeringen loskomen.

In het voorjaar van 2015 is vaststelling voorzien op het niveau van de regiogemeenten, de provincie en de strategische board (SB). De drie afzonderlijke vaststellingsprocedures zullen zo veel mogelijk in de tijd worden gesynchroniseerd.

Het vaststellen van de omgevingsagenda betekent:

- de keus voor Cleantech Regio te ondersteunen;
- de genoemde vliegwielprojecten verder uit te werken;
- de ingezette samenwerking tussen de partijen te continueren;
- de vliegwielprojecten samen uit te voeren.

Vaststelling en het vervolgproces kan als volgt verlopen:

1. Consultatie

In het kader van de consultatie wordt reactie gevraagd aan Provinciale Staten van Gelderland, Gedeputeerde Staten van Overijssel, de raden van de regiogemeenten, de bedrijvenkringen binnen de Stedendriehoek en de verschillende relevante Tafels die functioneren onder de SB of DB. Daarbij worden partners actief uitgenodigd zich te verbinden aan de Omgevingsagenda.

De consultatie vindt plaats in de periode januari-maart 2015.

2. Uitwerking vliegwielprojecten

Parallel aan de bredere consultatie worden de vliegwielprojecten uitgewerkt. Dat betekent dat de projectopdracht wordt aangescherpt en dat invulling wordt gegeven aan benodigde mensen en middelen. Het verdient aanbeveling om hiertoe een kwartiermaker per vliegwielproject aan te stellen.

In dat kader wordt voor de onderzoeksprojecten (Naar een duurzaam gezonde arbeidsmarkt en Naar een schoon en duurzaam mobiliteitssysteem) tevens onderzocht of de status van vliegwielproject nodig is. De uitwerking van vliegwielprojecten vindt plaats in de periode januari-april 2015.

3. Opstellen definitieve Omgevingsagenda

Op basis van de consultatie en de uitwerking van de vliegwielprojecten wordt de definitieve Omgevingsagenda opgesteld. Onderdeel daarvan wordt een uitvoeringsagenda, inclusief investeringsvoorstellen.

Ook wordt een communicatiestrategie rondom de Omgevingsagenda voorbereid. De definitieve Omgevingsagenda wordt opgesteld in de periode maart-april 2015.

4. Vaststelling

De vaststelling van de Omgevingsagenda kan dan plaatsvinden in mei 2015. Dit vraagt om besluiten van Gedeputeerde Staten van Gelderland en zo mogelijk Overijssel, de colleges van B&W van de regiogemeenten en de Strategische Board. M.b.t. investeringsvoorstellen vanuit de overheid moeten ook besluiten worden gevraagd aan Provinciale Staten en gemeenteraden.

5. Uitvoering

Om de omgevingsagenda te realiseren wordt een bijdrage van alle partijen gevraagd. Dat varieert van menskracht inzetten, financieren (investeren, processubsidies, inzet revolverende middelen), programmeren (van wonen en werken), verbinden van partijen, communiceren tot lobbyen. De bijdrage is dus zowel in 'natura' door het leveren van capaciteit als via een financiële bijdrage. In dat kader is het essentieel dat op korte termijn de coördinator omgevingsagenda kan starten.

Voor een succesvolle uitvoering is het ook nodig om successen te laten zien en te delen, 'Be good en tell it'!

De Omgevingsagenda kent nu nog geen financiële consequenties. De Omgevingsagenda kan een bouwsteen zijn voor het beleidskader van het volgende college van GS. Het is daarbij tevens de ambitie dat deze zich ontwikkelt tot een gezamenlijk werk- en investeringskader.

Over investeringen door alle partijen worden nadere afspraken gemaakt in de het bestuurlijk overleg omgevingsagenda. Daarbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan fondsvorming op het gebied van energietransitie, cleantech en het versterken van levendige binnensteden en actieve dorpskernen. We willen hierover ook meerjarige programmatische afspraken maken.

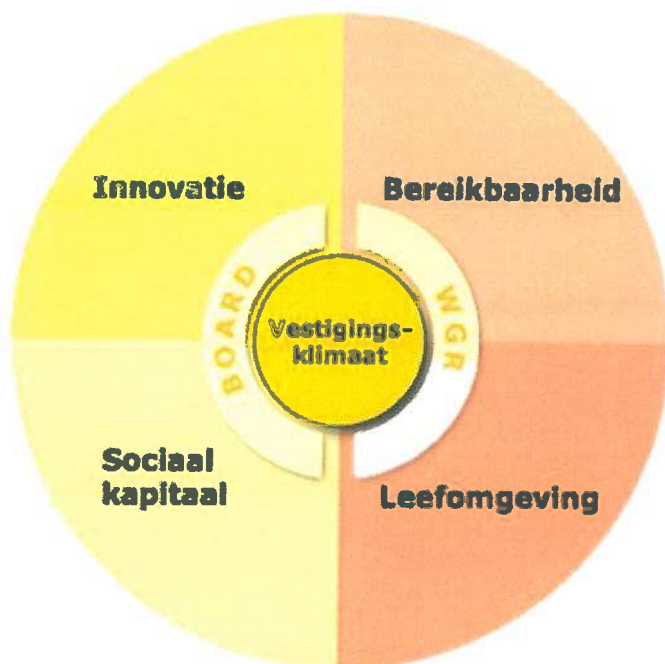
Van 'Triple Helix' naar 'Gouden kwadrant'

De Omgevingsagenda is een samenwerking van provincie, strategische Board en regio Stedendriehoek. De triple helix, bestaande uit overheden, kennisinstellingen en bedrijfsleven. De Omgevingsagenda wint pas echt aan betekenis en kracht als de inwoners van de Stedendriehoek zich hierin herkennen en bijdragen aan de uitvoering ervan. Provincie, regio en gemeenten zien een nadrukkelijke rol voor zich weggelegd om inwoners te enthousiasmeren en een rol te geven in de uitvoering van de Omgevingsagenda.

Cleantech
Regio
Massa maken door
verbinding: doe mee!

Bijlage 1: De bestaande agenda Stedendriehoek

In de agenda Stedendriehoek staat de verbetering van het vestigingsklimaat centraal. Hieraan wordt gewerkt binnen vier thematische kwadranten.

Onder aansturing van de Strategische Board wordt gewerkt aan innovatie en sociaal kapitaal. Daarnaast stuurt het DB van de regio de twee meer overheidsmatige thema's leefomgeving en bereikbaarheid aan.

Aan de thema's wordt onder meer gewerkt vanuit Tafels, waarop ondernemers, onderwijs en overheid samenwerken en verschillende werkgroepen.

Zo zijn onder de Board de tafels 'S3H Werkt', 'S3H Leert' en 'S3H Onderscheidt' actief. Op het gebied van innovatie en energietransitie zijn er tafels in oprichting. Onder het DB van de regio wordt gewerkt aan de tafels 'Woonkwaliteit', 'Routenetwerken', 'Vrijkomende agrarische bebouwing' en 'Slim reizen'. Daarnaast wordt mogelijk nog de tafel 'Culturele programmering' opgericht. Ook wordt in verschillende werkgroepen gewerkt aan de thema's. Zo is er een ambitieuze Mobiliteitsagenda en een Woonvisie Stedendriehoek. Bij de uitwerking en uitvoering is vaak weer een rol voor de tafels weggelegd. Zo is door de tafel Woonkwaliteit het kwalitatief programmeren opgepakt.

Bij de uitvoering van deze agenda wordt dus al intensief samengewerkt tussen de 30's. Ook de provincies spelen daarbij een belangrijke rol. Dat kan gaan om een inhoudelijke rol als deelnemer aan een tafel of werkgroep, bijvoorbeeld bij de tafel woonkwaliteit. Maar soms ook om een financierende rol, bijvoorbeeld bij Stedendriehoek Innoveert. Ook andere, maatschappelijk partijen doen vaak mee aan de tafels.

Bijlage 2: Overzicht van relevante documenten

De Omgevingsvisie

<http://www.gelderland.nl/omgevingsvisie>

De Agenda Stedendriehoek

<http://www.regiostedendriehoek.nl/de-agenda/publicaties/140123-boek-de-agenda-stedendriehoek-print-versie.pdf>

Bestuursverklaring bij De Agenda Stedendriehoek

<http://www.regiostedendriehoek.nl/de-agenda/publicaties/140123-boek-bestuursverklaring-ondertekend-digi.pdf>

Jaarplan Strategische Board Stedendriehoek

<http://www.maakhetindestedendriehoek.nl/wp-content/uploads/2014/03/Jaarplan-vestiged-.pdf>